

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”, IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE

EUROPA MEDIEVALĂ (SEC. V-XVI). SOCIETATE, INSTITUȚII, MENTALITĂȚI
COLECTIVE

Curs și seminar general
– programa analitică –
Semestrul al II-lea, febr. – mai 2020, 42 ore curs, 42 ore
seminar
Anul I, Istorie
Profesor univ. dr. Alexandru-Florin Platon
Profesor univ. dr. Laurențiu Rădvan

A. Obiectivele cursului și ale seminarului: atât cursul, cât și seminarul (a căror tematică se completează) oferă o privire de ansamblu asupra principalelor evenimente și fenomene politice, ideologice, economice și sociale, precum și a celor mai importante tendințe specifice evoluției societății din apusul Europei între secolele V-XVI. Ele analizează, de asemenea, particularitățile culturale și mentale din aceeași arie geografică și în același interval temporal.

B. CONȚINUTUL CURSULUI ȘI BIBLIOGRAFIA:

1. INTRODUCERE: TERMINOLOGIE, PERIODIZARE, IZVOARE, ISTORIOGRAFIE, TEMATICĂ.

I. EVUL MEDIU TIMPURIU (SEC. V-X)

2. MAREA MIGRAȚIE ȘI URMĂRILE ACESTEIA PENTRU EUROPA (SEC. V-VI)

- **Imperiul Roman și tranziția de la antichitate la evul mediu;**
- **introducere în fenomenul migrațiilor;**
- **migrațiile germanice și asiatice: goții, vandalii, burgunzii, anglo-saxonii; hunii;**
- **migratorii: mod de viață, religie, obiceiuri**
- **consecințe generale asupra Europei.**

Bibliografie selectivă:

AI.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
David ABULAFIA, *Marea cea Mare. O istorie umană a Mediteranei*, București, 2014.
Împărați romani, ed. de Manfred Clauss, trad. de Adolf Armbruster, București, 2001.
VEYNE, Paul, *Când lumea noastră a devenit creștină (312-394)*, Cluj-Napoca, 2010.
HEATHER, Peter, *The Huns and the End of the Roman Empire in Western Europe*, în „The English Historical Review”, 110, nr. 435 (1995).
BLOCKMANS, Wim, *Introduction to Medieval Europe 300–1500*, 3rd edition. Routledge, 2017.
TUDOR, Dumitru, *Enciclopedia civilizației romane*, București, 1982, (vezi colonat).
IORGA, N., *Moyen Âge et Antiquité*, “Scientia. Revue internationale de synthèse scientifique”, martie, 1930.
BERSTEIN, Serge, MILZA, P., *Istoria Europei*, vol. II, Iași, 1998.
MUSSET, Lucien, *Invaziile*, vol.1-2, București, 2002; *The Germanic Invasions. The Making of Europe (A.D. 400-600)*, The Pennsylvania State University Press, 1975.

WOLFRAM, H., *History of the Goths*, Berkeley, University of California Press, 1990. BCU
RICHÉ, Pierre, *Europa barbară din 476 până în 774*, București, Corint, 2003.
RÉMONDON, Roger, *La Crise de l'Empire romain. De Marc Aurèle à Anastase*, Paris, 1970.
JONES, A.H.M., *The Decline of the Ancient World*, Longman, 1978.
ANDERSON, Perry, *Passages from Antiquity to Feudalism*, London, 1974.

3. „REGATELE BARBARE” ȘI ÎNCEPUTURILE RESTRUCTURĂRII POLITICE A EUROPEI (I)

- **regatul ostrogot;**
- **regatul vizigot;**
- **Italia longobardă;**
- **Principalele transformări din Europa post-romană**

Bibliografie selectivă:

AI.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
David ABULAFIA, *Marea cea Mare. O istorie umană a Mediteranei*, București, 2014.
MOUSNIER, Roland, *Monarhia absolută în Europa din secolul al V-lea*, București, 2000.
BERSTEIN, Serge, MILZA, P., *Istoria Europei*, vol. II, Iași, 1998.
MUSSET, Lucien, *Invaziile*, vol.1-2, București, 2002; *The Germanic Invasions. The Making of Europe (A.D. 400-600)*, The Pennsylvania State University Press, 1975.
RICHÉ, Pierre, *Europa barbară din 476 până în 774*, București, Corint, 2003.
HEATHER, Peter, *The Huns and the End of the Roman Empire in Western Europe*, în „The English Historical Review”, 110, nr. 435 (1995).
BLOCKMANS, Wim, *Introduction to Medieval Europe 300–1500*, 3rd edition. Routledge, 2017.
HALPHEN, Louis, *Les Barbares. Des grandes invasions aux conquêtes turques du XIe siècle*, Paris, 1936 (B.C.U. ; Institut).
BURY, J. B., *The Invasion of Europe by the Barbarians*, New York-London, 1967.
LOT, Ferdinand, *Les Invasions germaniques. La Pénétration mutuelle du monde barbare et du monde romain*, Paris, 1935 (B.C.U.).
Idem, *La Fin du Monde antique et le début du Moyen Âge*, Paris, 1951 (Institut).
RENDINA, Claudio, *Dogii Veneției*, București, 2003.
TAMCKE, Martin, *Creștinii și lumea islamică, de la Mahomed până în prezent*, București, 2018.

4. „REGATELE BARBARE” ȘI ÎNCEPUTURILE RESTRUCTURĂRII POLITICE A EUROPEI (II). „CONSTRUCȚIA” CAROLINGIANĂ – ÎNCEPUTURI

- **regatul franc merovingian (evoluție politică de la Clovis la Dagobert, structuri sociale, economice, rolul Bisericii);**
- **ascensiunea familiei Carolingienilor: genealogie, primii reprezentanți;**
- **consolidarea treptată a puterii sub Pepin de Herstal și Carol Martel**
- **Pepin cel Scurt și transferul puterii regale.**

Bibliografie selectivă

AI.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005, p. 15-61.
EGINHARD, *Vita Karoli Magni (Viața lui Carol cel Mare)*, ed. de Anca Crivăț, București, 2001.
MOUSNIER, Roland, *Monarhia absolută în Europa din secolul al V-lea*, București, 2000.
BERSTEIN, Serge, MILZA, P., *Istoria Europei*, vol. II, Iași, 1998.
DILL, S., *Roman society in Gaul in the merovingian age*, Londra, 1926 (B.C.U.).

MUSSET, Lucien, *Invaziile*, vol.1-2, București, 2002.
RICHÉ, Pierre, *Europa barbară din 476 până în 774*, București, Corint, 2003.
DALY, William M., *Clovis: How Barbaric, How Pagan?*, în "Speculum", 69 (1994), nr. 3.

5. „CONSTRUCȚIA” CAROLINGIANĂ – APOGEU

- **domnia lui Carol cel Mare: baze ale puterii, expansiune, direcții, nou și vechi la nivel de organizare**
- **anul 800 și semnificația încoronării lui Carol; percepții privind ideea imperială**
- **Biserica sub Carolingieni: reformă și misionarism sub semnul Sfântului Benedict**
- **Ludovic cel Pios și începutul declinului (motive, manifestări).**

Bibliografie selectivă

AL-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la Cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005, p. 15-61.
EGINHARD, *Vita Karoli Magni (Viața lui Carol cel Mare)*, ed. de Anca Crivăț, București, 2001.
BARBERO, Alessandro, *Carol cel Mare, un părinte ale Europei*, București, 2005.
MOUSNIER, Roland, *Monarhia absolută în Europa din secolul al V-lea*, București, 2000.
BERSTEIN, Serge, MILZA, P., *Istoria Europei*, vol. II, Iași, 1998.
BLOCKMANS, Wim, *Introduction to Medieval Europe 300–1500*, 3rd edition. Routledge, 2017.
BREZEANU, Stelian, *Ideea de imperiu în Occidentul medieval în lumina cercetărilor din ultimele decenii*, RdI, 31, nr. 2, 1978.
VASILIEV, A.A., *History of the Byzantine Empire (324-1453)*, vol. I, The University of Wisconsin Press, 1958 (Institut).
PAUL, Jacques, *Biserica și cultura în Occident*, vol. I, București, 1996.
ZIMMERMANN, Harald, *Papalitatea în Evul Mediu. O istorie a pontifilor romani din perspectiva istoriografiei*, Iași, Polirom, 2004.
FOURACRE, Paul, *Frankish Gaul to 814*, în *The New Cambridge Medieval History*, vol. II (c. 700-c.900), ed. by Rosamond McKitterick, Cambridge University Press, 1995.

6. RESTAURAȚIA OTTONIANĂ ȘI MODELUL CAROLINGIAN

- **destrămarea imperiului carolingian;**
- **evoluția Franciei Răsăritene până la Otto I;**
- **domnia lui Otto I și încoronarea din 962;**
- **urmașii lui Otto - Otto II și Otto III.**

Bibliografie selectivă:

AL-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
BREZEANU, Stelian, *Ideea de imperiu în Occidentul medieval în lumina cercetărilor din ultimele decenii*, RdI, 31, nr. 2, 1978.
MOUSNIER, Roland, *Monarhia absolută în Europa din secolul al V-lea*, București, 2000.
BERSTEIN, Serge, MILZA, P., *Istoria Europei*, vol. II, Iași, 1998.
NELSON, Janet L., *The Frankish Kingdoms, 814-898: The West*, în *The New Cambridge Medieval History*, vol. II, c. 700 - c. 900, ed. by Rosamond McKitterick, Cambridge University Press, 1995.
THOMPSON, J. W., *German feudalism*, în „The American Historical Review”, 28 (1923), nr. 3
LEYSER, Karl, *Ottonian government*, în „The English Historical Review”, vol. 96 (1981), nr. 381.

7. EVOLUȚIA EUROPEI APUSENE - SPAȚIUL DIN EXTERIORUL REGATULUI FRANC PÂNĂ ÎN SEC. XI:

- **regatele anglo-saxone până la cucerirea normandă;**
- **Spania după cucerirea arabă: creștini, evrei și musulmani.**

Bibliografie selectivă:

AL-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
 REYNOLDS, Susan, *What do we Mean by "Anglo-Saxon" and "Anglo-Saxons"*, în "The Journal of British Studies", 24 (1985), nr. 4.
 ADAMS, G. B., *Anglo-Saxon Feudalism*, în „The American Historical Review”, 7 (1901), nr. 3.
 SCAMMELL, Jean, *The Formation of the English Social Structure*, în „Speculum”, 68 (1993), nr. 3.
 DURAND, Frédéric, *Vikingii*, București, 2003.
 LOGAN, Donald F., *Vikingii în istorie*, București, 1990.
 VILAR, Pierre, *Istoria Spaniei*, București, 2000.

II. APOGEUL CIVILIZAȚIEI MEDIEVALE (SEC. X/XI-XIII)

8. AVÂNTUL CREȘTINĂȚII OCCIDENTALE (SEC. X/XI-XIII): ASPECTE TERITORIALE, ECONOMICE, SOCIALE ȘI INSTITUȚIONALE; IMPLICAȚII SOCIALE:

- **caracterizare generală;**
- **proprietatea și instituțiile medievale: senioria, vasalitatea, beneficiul, fieful (feudul), sistemul imunităților.**

Bibliografie selectivă:

AL-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
 Serge Berstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. 2: „De la Imperiul Roman la Europa (secolele V-XIV)”, ed. a II-a. Traducere de Sorina Dănăilă. Ediție îngrijită, note și comentarii de Alexandru-Florin Platon, Iași, Institutul European, 1998.
 Jacques Le Goff, *Civilizația Occidentului medieval*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1971.
 Idem, *Negustorii și bancherii în Evul Mediu*, București, Ed. Meridiane, 1994.
 Gheorghe I. Brătianu, *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană*, vol. I-II, București, 1984 (ediția a doua revăzută, Iași, Ed. Polirom, 1999).
 Șerban Papacostea, Gènes, *Venise et la Mer Noire à la fin du XIIIe siècle*, „Revue Roumaine d’Histoire”, XXIX, Nos 3-4, 1990.
 Jean Favier, *Aur și mirodenii. Nașterea omului de afaceri în Evul Mediu*. Traducere de Mihai Ghivirigă, București, Ed. Artemis, 2001.
 Massimo Livi Bacci, *Populația în istoria Europei*. Traducere de Alina Vamanu, Iași, Ed. Polirom, 2003.
 Michel Mollat du Jourdin, *Europa și marea*. Traducere și note de Gabriela Ciubuc, Iași, Ed. Polirom, 2003, cap. II-VI.
 R. I. Moore, *Prima revoluție europeană (cca 970-1215)*, Traducere de Cristina Gyurcsik, Iași, Polirom, 2004, cap. 2-3.

9.-10. „REGNUM” ȘI „SACERDOTIUM” ÎN SECOLELE X-XIII. PROCESUL DE REFORMARE SPIRITUALĂ A BISERICII; THEOCRAȚIA PONTIFICALĂ.

- **Scurtă incursiune în vocabularul Evului Mediu: „regnum”, „sacerdotium”, „spiritualia”, „temporalia”, „theocrație”:**
- **prolog: creștinătatea latină, „spiritualul” și „temporalul”, Imperiul și Papalitatea în ajunul procesului de reformare a Bisericii (sec. IX-X);**
- **„reforma gregoriană”: prefigurări, etape; „Cearta pentru Investițură”.**

- **pontificatul lui Inocențiu al III-lea (1198-1216): theocrația (hierocrația) papală;**
- **Imperiul în sec. XII-XIII. Guvernarea lui Frederic al II-lea de Hohenstaufen și ultima tentativă imperială de hegemonie universală. Progresiva dezagregare a Imperiului în secolele XIV-XV.**
- **Concluzii: reșezarea raporturilor dintre „spiritual” și „temporal” și prefigurarea modernității.**

Bibliografie selectivă:

- Al.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
- Alexandru-Florin Platon, Laurențiu Rădvan (editori), *De la Cetatea lui Dumnezeu la Edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (secolele V-XVI)*, Iași, Polirom, 2005, p. 139-175.
- Jacques Paul, *Biserica și cultura în Occident în secolele IX-XII*, vol. I-II, București, Ed. Meridiane, 1996
- Vasile Iliescu, *Statul - utopie și realitate*, vol. 2, “Statul papal”, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1996.
- André Vauchez, *Spiritualitatea Evului Mediu occidental*, București, 1994.
- Dominique Colas, *Genealogia fanatismului și a societății civile*, București, Ed. Nemira, 1998, cap. II.
- Cécile Morisson, *Cruciadele*, București, Ed. Meridiane, 1998.
- Florentina Căzan, *Cruciadele*, București, Ed. Academiei Române, 1990.
- Jean Flori, *Război sfânt, Jihad, Cruciadă. Violență și religie în creștinism și islam*. Traducere de Felicia Andrecă, București-Chișinău, Ed. Cartier, 2003.
- Paul Poupard, *Papa*. Ediție revăzută și adăugită pentru versiunea în limba română. Cuvânt înainte, Șerban Papacostea, București, Ed. Corint, 2003.
- Harald Zimmermann, *Papalitatea în Evul Mediu. O istorie a pontifilor romani din perspectiva istoriografiei. Cu o listă a papilor din secolul al IV-lea până în secolul al XV-lea*. Traducere de Adinel-Ciprian Dincă, Iași, Polirom, 2004.

11.-12. RENAȘTEREA IDEII DE STAT ÎN OCCIDENT ȘI PROCESUL DE CENTRALIZARE TERITORIALĂ, INSTITUȚIONALĂ ȘI POLITICĂ A MONARHIILOR MEDIEVALE (SECOLELE XI-XV).

- **Trăsăturile generale ale procesului.**
- **Aspecte comparate:**

a) FRANȚA DE LA FINELE SECOLULUI AL X-LEA PÂNĂ ÎN PRIMELE DECENII ALE SECOLULUI AL XIV-LEA.

- dificultățile primilor capetieni (finele sec. X – a doua jumătate a sec. XII);
- Filip al II-lea August (1180-1223) și urmașii săi;
- domnia lui Filip al IV-lea cel Frumos (1285-1314): prima afirmare a noului principiu al suveranității teritoriale;
- limitele procesului de reconstrucție statală și de centralizare instituțională și teritorială în Franța secolelor X-XIV.

b) ANGLIA DE LA CUCERIREA NORMANDĂ (1066) PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIV-LEA. CUCERIREA NORMANDĂ;

- organizarea normandă a regatului englez;
- criza monarhiei engleze în secolul al XIII-lea.
- criză depășită a edificării statului monarhic în Europa occidentală: Franța și Anglia în timpul Războiului de O Sută de Ani (1337-1453). Continuarea procesului de centralizare teritorială, instituțională și politică în Europa occidentală în secolele XIV-XV.

C) **RECONQUISTA IBERICĂ ȘI FORMAREA STATELOR MONARHICE DIN EUROPA CENTRALĂ (POLONIA, BOEMIA, UNGARIA).**

D) **CONCLUZII; EDIFICAREA SIMBOLICĂ A REGALITĂȚII.**

Bibliografie selectivă:

Al.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.

Marc Bloch, *Societatea feudală în Europa apuseană*, vol. II, "Clasele și cîrmuirea oamenilor", Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1998, CARTEA A DOUA, cap. I-V.

Dominique Barthélemy, *Anul o mie și pacea lui Dumnezeu. Franța creștină și feudală în anii 980-1060*. Traducere de Giuliano Sfichi, Iași, Ed. Polirom, 2002.

Jean-Paul Roux, *Regele. Mituri și simboluri*, București, Ed. Meridiane, 1998.

E. H. Kantorowicz, *Cele două corpuri ale regelui*, Iași, Ed. Polirom, 2014.

Michel Senellart, *Artele guvernării. De la conceptul de "regimen" medieval la cel de guvernare*, București, Ed. Meridiane, 1998.

Piotr S. Wandycz, *Prețul libertății. O istorie a Europei central-răsăritene din Evul Mediu pînă în prezent*. Traducere: Mihaela Paraschivescu și Valentin Dragu-Banu, București, Central European University Press, Ed. ALL, 1998.

Francis Dvornik, *Slavii în istoria și civilizația europeană*. Traducere de Diana Stanciu, București, Ed. ALL, 2001.

Paul Lendvai, *Ungurii. Timp de un mileniu învingători în înfrîngeri*. Traducere din germană de Maria și Ion Nastasia, București, Ed. Humanitas, 2001.

III. EVUL MEDIU TÎRZIU (SEC. XIV - XVI). DE LA „RESPUBLICA CHRISTIANA” LA EUROPA STATELOR NAȚIONALE

13.-14. ESTOMPAREA UNIVERSALISMULUI MEDIEVAL: CRIZA BISERICII ROMANE (SEC. XIV - XV). EMERGENȚA FORMELOR ECONOMICE, POLITICE ȘI MENTALE ALE MODERNITĂȚII (SEC. XV-XVI).

- **Papalitatea în perioada de la Avignon și amplificarea procesului de centralizare a Bisericii (1305/1309-1378);**
- **ereziiile din secolele XII-XIII; noile forme de viață religioasă din secolul al XIV-lea;**
- **Marea Schismă din Biserica romană (1378-1417) și urmările sale.**
- **Noțiunea de modernitate.**
- **Europa în secolele XV- XVI: caracteristici generale; forme incipiente ale modernității în economie, societate și gândire.**

Bibliografie selectivă:

Al.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.

Marc Bloch, *Societatea feudală în Europa apuseană*, vol. II, "Clasele și cîrmuirea oamenilor", Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1998, CARTEA A DOUA, cap. V.

Ioan Petru Culianu, *Gnozele dualiste ale Occidentului*, București, 1995.

Idem, *Arborele gnozei. Mitologia gnostică de la creștinismul timpuriu la nihilismul modern*, București, 1998.

Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. II-III, București, 1981-1988.

Yuri Stoyanov, *Tradiția ascunsă a Europei. Istoria secretă a ereziei creștine în Evul Mediu*. Traducere de Radu Pavel Gheo, Iași, Ed. Polirom, 1999, cap. IV-V.

Ioan Petru Culianu, *Eros și magie în Renaștere. 1484*, București, Ed. Nemira, 1994 (ed. a II-a, Iași, Ed. Polirom, 2003).

Idem, *Iocari serio. Știință și artă în gândirea Renașterii*. Traduceri de Maria-Magdalena Anghelescu și Dan Petrescu. Postfață de H.-R. Patapievici, Iași, Ed. Polirom, 2003.

Jill Kilsby, *Spania: mărire și decădere, 1474-1643*, București, Ed. All, 1998.

Stewart MacDonald, *Carol Quintul: suveran, dinast și apărător al credinței, 1500-1558*, București, Ed. All, 1998.

C. TEMATICA SEMINARIILOR

I. INTRODUCERE ÎN ISTORIA EVULUI MEDIU

1. SEMINAR INTRODUCATIV: ISTORIOGRAFIE, IZVOARE, TEMATICĂ, BIBLIOGRAFIE;

Discuție pe tema: *Tranziția de la Antichitate la Evul Mediu, particularități, manifestări, reacții.*

2. I. SUDUL EUROPEI, MOȘTENIREA ROMANĂ, IMPACTUL GERMANICILOR ȘI ASALTUL ISLAMULUI. Studii de caz:

- **Italia de la căderea Romei la Ottonieni: instalarea ostrogoților; restaurarea Imperiului sub Iustinian; cucerirea longobardă; influențe france și bizantine**
- **Spania de la vizigoți la arabi: vizigoții și sinteza romano-germanică; eșecul „construcției” vizigote, motive**
- **Mahomed și Coranul**
- **Islamul, principii, expansiune, impact asupra Europei.**

Discuție izvor: *Evreii în regatul vizigot*

Vezi și <http://radvanl.blogspot.com/2006/12/linkuri-directe-istorie-universala.html>

Bibliografie selectivă

AL-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.

David ABULAFIA, *Marea cea Mare. O istorie umană a Mediteranei*, București, 2014.

RENDINA, Claudio, *Dogii Veneției*, București, 2003.

GUICHONNET, Paul, *Istoria Italiei*, București, 2002, p. 7-31.

PROCACCI, G., *Istoria italienilor*, București, 1975, p. 13-45.

WOLFRAM, H., *History of the Goths*, Berkeley, University of California Press, 1990. BCU

BARBERO, Alessandro, *Carol cel Mare, un părinte ale Europei*, București, 2005.

ZIMMERMANN, Harald, *Papalitatea în Evul Mediu. O istorie a pontifilor romani din perspectiva istoriografiei*, Iași, Polirom, 2004.

Joseph Perez, *Istoria Spaniei*, București, 2007 (vezi și ed. J. Valdeon, J. Perez, J. Santos, București, 2011).

VILAR, Pierre, *Istoria Spaniei*, București, 2000, p. 7-28.

The Cambridge Medieval History, Cambridge, 1936, vol. II, p. 159-193 (Spania sub vizigoți), p. 194-221 (Italia longobardă); vol. III, p. 148-178 (Italia în sec. X); vol. IV, p. 385-414 (Veneția).

MUSSET, Lucien, *Invaziile*, vol. 1-2, București, 2002.

TAMCKE, Martin, *Creștinii și lumea islamică, de la Mahomed până în prezent*, București, 2018.

SOURDEL, Dominique, *Islamul*, București, Ed. Humanitas, 1993.

Idem, SOURDEL-THOMINE, Jeanine, *Civilizația Islamului clasic*, vol. I-III, București, 1975.

ELIADE, Mircea, CULIANU, Ioan Petru, *Dicționar al religiilor*, București, 1993 (ed. a II-a, 1996).

BRAUDEL, Fernand, *Gramatica civilizațiilor*, vol. I, București, 1994.

MICQUEL, Andre, *Islamul și civilizația sa*, București, 1994.

THORAVAL, Yves, *Dicționar de civilizație islamică*, București, 1997.

ABLAJ, Mehmet, *Arabii. De la Mecca la Cordoba*, București, 1968.
 PIRENNE, Henri, *Mahomed și Carol cel Mare*, București, 1996.
 Idem, *Orașele Evului Mediu*, Cluj, 2000.
 FLORI, Jean, *Război sfânt, Jihad, Cruciadă. Violență și religie în creștinism și islam*, traducere de Felicia Andrecă, București-Chișinău, Ed. Cartier, 2003.
 PETERS, F.E., *Mahomed și originile Islamului*, București, 2003.
 BERZA, Mihai, *Henri Pirenne și originile Evului Mediu occidental*, în C.L., LXXI, 1-5, 1938.
 PANAITTE, Viorel, *Pace, război și comerț în Islam*, București, 1997, p. 60-94.

3. II. NORDUL EUROPEI, PROVOCĂRILE GERMANICE ȘI SLAVE.

Studii de caz:

- **Britania și regatele anglo-saxone: abandonarea Britaniei de către romani; cucerirea anglo-saxonă; regate noi; evoluție**
- **vikingii și impactul lor asupra Europei: motivele atacurilor și explicația „succesului normand”; consecințe**
- **slavii și impactul lor asupra Europei: specificul migrației și consecințe**
- **Nordul și Sudul Europei: două lumi diferite? (discuție)**

Discuție izvoare: *Legea salică; Legi anglo-saxone (Legea regelui Athelstan, Legile din Mercia)*
 Vezi și <http://radvanl.blogspot.com/2006/12/linkuri-directe-istorie-universala.html>

Bibliografie selectivă:

AI.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
 PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005, p. 62-64, 71-80.
 ADAMS, G. B., *Anglo-Saxon Feudalism*, în „The American Historical Review”, 7 (1901), nr. 3.
 MAUROIS, A., *Istoria Angliei*, București, 1996.
The Cambridge Medieval History, Cambridge, 1936, vol. II, p. 418-459 (expansiunea slavă), p. 543-574 (Anglia până la 800); vol. III, p. 340-408 (Anglia după 800 până la 1066).
 MUSSET, Lucien, *Invaziile*, vol. 2, București, 2002.
 LOGAN, Donald F., *Vikingii în istorie*, București, 1990.
 BOYER, Regis, *Islanda medievală. Vikingii*, București, 2002.
 CĂZAN, Florentina, *Normanzii*, în SAI, 22, 1973.
 DURAND, Frédéric, *Vikingii*, București, 2003.
 CURTA, Florin, *Apariția slavilor: istorie și arheologie la Dunărea de Jos în veacurile VI-VII*, Târgoviște, 2006.
 DUKES, Paul, *Istoria Rusiei, 882-1996*, București, 2010.
 CURTA, Florin, *East Central and Eastern Europe in the Early Middle Ages*, Ann Arbor, 2005 (BCU).
 DVORNIK, Francis, *Slavii în istoria și civilizația europeană*, traducere de Diana Stanciu, București, Ed. ALL, 2001.
 VLASTO, A.P., *The Entry of the Slavs into Christendom. An Introduction to the medieval History of the Slavs*, Cambridge University Press, 1970 (B.C.U.).

II. FEUDALISMUL ÎN EUROPA APUSEANĂ: STRUCTURI FUNDAMENTALE (SEC. VI-XII)

4. ECONOMIA MEDIEVALĂ ȘI SPECIFICUL SĂU.

- **principalele ocupații ale omului medieval: agricultură; meșteșuguri; minierit; specific regional**

- **drumul și negoțul: marile drumuri ale continentului; starea drumurilor; vămi; mărfuri; principalele zone de comerț**
- **orașul medieval: geneza orașelor noi; tipologie urbană; instituțiile orașului.**

Discuție izvoare: *Reglementarea circulației monetare în timpul Carolingienilor; Izvoare referitoare la bălciuri și târguri (sec. VII-XI)*

Bibliografie selectivă:

- AI.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
- PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005, p. 45-49; p. 365-381.
- David ABULAFIA, *Marea cea Mare. O istorie umană a Mediteranei*, București, 2014.
- RĂDVAN, Laurențiu, *Orașele din țările Române*, Iași, 2011.
- BRAUDEL, Fernand, *Structurile cotidianului: posibilul și imposibilul*, vol. II, cap. VIII, București, 1984.
- CĂZAN-NEAGU, Ileana, *Castelul - expresie a dominației feudale*, în SAI, LVII-LVIII, 1988.
- Le GOFF, Jacques, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 560 - 573).
- Le GOFF, Jacques, *Civilizația Occidentului medieval*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1971.
- FOSSIER, Robert, *Histoire sociale de l'Occident médiéval*, Paris, 1970.
- Vezi RdI, tomul 40, nr. 3, 1987 – număr tematic: Orașul medieval în istorie.
- LE GOFF, Jacques, *Omul medieval*, Iași, 1999.
- PIRENNE, Henri, *Orașele Evului Mediu*, Cluj, 2000.
- MANOLESCU, Radu, *Orașul medieval în Europa apuseană*, în SAI, IXL-L, 1984.
- BAUTIER, R. H., *The economic development of medieval Europe*, London, 1971.

5. STRUCTURA SOCIALĂ. PRINCIPII MEDIEVALE ȘI REALITĂȚI SOCIALE.

- **„cele trei ordine” și reflectarea lor în literatura medievală: definirea „ordinului”; autori medievali; interpretări (discuție)**
- **o tipologie a societății medievale: 1. nobilul / cavalerul și clericul; 2. orășeanul și țăranul.**
- **Ierarhiile medievale, criteriile (discuție).**

Discuție izvor: *Dăruirea unui domeniu călugărilor de la Saint-Denis (635); Cele trei ordine potrivit lui Adalberon de Laon*

Bibliografie selectivă:

- AI.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
- PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005, p. 19-39; p. 71-80; p. 121-133.
- BLOCH, Marc, *Societatea feudală*, vol. I-II, Cluj-Napoca, 1998.
- LE GOFF, Jacques, *Omul medieval*, Iași, 1999.
- RĂDVAN, Laurențiu, *Orașele din țările Române*, Iași, 2011.
- MOUSNIER, Roland, *Monarhia absolută în Europa din secolul al V-lea*, București, 2000.
- Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, ed. de Jacques Le Goff, Jean-Claude Schmitt, Iași, 2002.
- COULANGES, Fustel de, *Histoire des institutions politiques de l'ancienne France. L'Alleu et le domaine rural pendant l'époque mérovingienne*, Paris, s.a. (Institut).

LE GOFF, Jacques, *Notă asupra societății tripartite, a ideologiei monarhice și a reînnoirii economice din secolul al IX-lea pînă în al XII-lea*, în idem, *Pentru un alt Ev Mediu*, vol. I, București, 1986.
 Idem, *Țăranii și lumea rurală în literatura Evului Mediu timpuriu (secolele V-VI)*, în idem, loc. cit.
 Idem, *Les trois fonctions indo-européennes, l'historien et l'Europe féodale*, în AESC, no 6, 1979.
 DUBY, Georges, *Cele trei ordine sau imaginarii feudalismului*, București, 1998.
 Idem, *Anul 1000*, Iași, 1996 (cap. 3, p. 72-77).
 BATANY, Jean, *Des trois fonctions aux trois etats?*, în AESC, 1963.

6. INSTITUȚIILE FEUDALE. REGALITATE, VASALITATE SI FEUD.

- **regalitate și sacralitate: 1. caracteristicile regalității; 2. imaginea „regelui-sfânt” și regii taumaturgi**
- **vasalitate: evoluție; caracteristici; izvoare**
- **beneficiu, feud și imunitate: evoluție, caracteristici (discuție).**

Discuție izvoare: *Alegerea și încoronarea regală a lui Otto I (936); Fulbert de Chartres, despre obligațiile vasalului și ale seniorului (1020)*

Bibliografie selectivă:

AI.-F. PLATON, L. RĂDVAN, B.-P. MALEON, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
 PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005, p. 40-44; p. 123-133; p. 139-140.
 BLOCH, Marc, *Societatea feudală*, vol.II, Cluj- Napoca, 1998.
 Idem, *Regii taumaturgi. Studiu despre caracterul supranatural atribuit puterii regale în special în Franța și în Anglia*, Iași, 1997 (ediția din 1924 în limba franceză, la Institut).
 ROUX, Jean Paul, *Regele, mituri și simboluri*, București, 1998.
 E. H. Kantorowicz, *Cele două corpuri ale regelui*, Iași, Ed. Polirom, 2014.
 CĂZAN, Florentina, *Aspecte ale gândirii politice din Europa apuseană în secolele XI-XIV*, în AUB, XVII, 1968 (B.C.U.).
 BERZA, Mihai, *Funcțiunea regalității în concepția carolingiană*, “Revista Fundațiilor Regale”, 11, nr. 9, 1944.
Dicționar tematic al Evului Mediu occidental, ed. de Jacques Le Goff, Jean-Claude Schmitt, Iași, 2002.
 MOUSNIER, Roland, *Monarhia absolută în Europa din secolul al V-lea*, București, 2000.
 BERSTEIN, Serge, MILZA, P., *Istoria Europei*, vol. II, Iași, 1998.
 PAUL, Jacques, *Biserica și cultura în Occident*, vol. I, București, 1996.
The Cambridge Medieval History, Cambridge, 1936, vol. II, p. 631-655; vol. III, p. 458-484.
 LOT, Ferdinand, FAWTIER, R., *Histoire des institutions françaises au Moyen Âge T. I Institutions seigneuriales. T. II Institutions royales. T. III Institutions ecclésiastiques*, Paris, 1957-1958 (Institut).
 IORGA, N., *Desvoltarea așezămintelor politice și sociale ale Europei*, vol. I, București, 1920 (B.C.U.).
 LE GOFF, Jacques, *Ritualul simbolic al vasalității*, în idem, *Pentru un alt Ev Mediu*, vol. I, București, 1986.
 GAUTIER, Leon, *Chivalry* (Bibl. Seminarului de Arheologie).
 COULANGES, Fustel de, *Histoire des institutions politiques de l'ancienne France. Les origines du système féodal. Le bénéfice et le patronat pendant l'époque mérovingienne*, Paris, s.a. (Institut).
 GANSHOF, François Louis, *Qu'est-ce que la féodalité?*, Bruxelles, 1957 (Bibl. Fac. de Istorie).

7. Concluzii evul mediu timpuriu – discuție

III. APOGEUL CIVILIZAȚIEI MEDIEVALE OCCIDENTALE

8. INTRODUCERE ÎN TEMATICA SEMINARIILOR. DISCUTAREA IZVOARELOR ȘI A BIBLIOGRAFIEI

9-10. MENTALUL COLECTIV MEDIEVAL. PROPUNERI DE CONCEPTUALIZARE. TRĂSĂTURI FUNDAMENTALE.

- **Percepția timpului și a spațiului în Evul Mediu.**
- **Atitudinea față de muncă.**
- **Imaginarul; gesturile și simbolurile.**
- **Regimul alimentar în Evul Mediu. Maladiile și marile epidemii. Durata vieții și atitudinii față de moarte.**
- **Familie, căsătorie, copii. Condiția femeii în societatea medievală.**
- **Alteritatea (imaginea „celuilalt”) în Evul Mediu occidental: evreu, vrăjitoarea, creștinul răsăritean și musulmanul.**

Bibliografie selectivă

Probleme teoretice

ARIÈS, Philippe, *L'histoire des mentalités*, in *La Nouvelle Histoire*, sous la direction de Jacques Le Goff, Roger Chartier, Jacques Revel, Paris, 1978.

BOIA, Lucian, *Istoria mentalităților (cu privire specială asupra Școlii de la "Annales")*, RI, tom 33, nr. 5, 1980.

DELUMEAU, Jean, *Liniștiți și ocrotiți. Sentimentul de securitate în Occidentul de altădată*, Iași, 2004.

DUBY, Georges, *Histoire des mentalités in L'Histoire et ses méthodes. Recherche, conservation et critique des témoignages*, sous la direction de Charles Samaran, Paris, 1961.

DUȚU, Alexandru, *Literatura comparată și istoria mentalităților*, București, 1982 (cap. I-II).

Idem, *Dimensiunea umană a istoriei. Direcții în istoria mentalităților*, București, 1986.

LE GOFF, Jacques, *La Nouvelle histoire*, Bruxelles, 1988 (B.C.U.).

NICOARĂ, Toader; NICOARĂ, Simona, *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Cluj-Napoca, 1996.

NICOARĂ, Toader, *Introducere în istoria mentalităților colective*, Cluj-Napoca, 1998.

NICOARĂ, Simona, *Istorie și imaginar. Eseuri de antropologie istorică*, Cluj-Napoca, 2000.

PLATON, Alexandru - Florin, *Societate și mentalități în Europa medievală*, Iași, 2000 (Cap. I - II).

PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005.

REVEL, Jacques, *Mentalité*, în André Burguière, *Dictionnaire des sciences historiques*, Paris, 1986 (B.C.U.).

RESEE, XVIII, 4, 1980 (număr tematic: *Un débat: les mentalités collectives*).

Mentalul colectiv medieval. Propuneri de conceptualizare. Trăsături fundamentale

ARIÈS, Philippe; DUBY, Georges, *Istoria vieții private*, vol. II (cap. Sacrul și tainele), București, 1994.

BENOIST, Luc, *Semne, simboluri și mituri*, București, 1995.

CAILLOIS, Roger, *Omul și sacrul*, București, 1997.

DUBY, Georges, *Anul 1000*, Iași, 1996. (cap. 3, p. 67-72).

DURKHEIM, Émile, *Formele elementare ale vieții religioase*, Iași, 1995.

ELIADE, Mircea, *Imagini și simboluri*, București, 1994.

Idem, *Sacrul și profanul*, București, 1995.

Idem, *Mituri, vise și mistere*, București, 1998.

EVDOCHIMOV, Paul, *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*, București, 1992 (partea a II-a: Sacrul).

GIRARD, René, *Violența și sacrul*, București, 1995.

LE GOFF, Jacques, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 471 - 493).
Orizontul sacru, vol. coordonat de CORNELIU MIRCEA și ROBERT LAZU, Iași, 1998.
PASTOUREAU, Michel, *O istorie simbolică a Evului Mediu Occidental*, Chișinău, 2004.
RIES, Julien, *Sacrul în istoria religioasă a omenirii*, Iași, 2000.
SCHMITT, Jean-Claude, *Răsturnarea gesturilor în Occidentul medieval*, București, 1998.
SIGAL, Pierre-André, *Maladie, Pèlerinage et guérison au XIIe siècle. Les miracles de Saint Gibrien à Reims*, AESC, no 6, 1969.
VAN GENNEP, Arnold, *Riturile de trecere*, Iași, 1998.
VELASCO, J. Martin, *Introducere în fenomenologia religiei*, Iași, 1997 (Cap. I, p. 55-97).

Timp, spațiu, muncă

GIMPEL, Jean, *Revoluția industrială în Evul Mediu*, București, 1983 (cap. 7).
LE GOFF, Jacques, *Pentru un alt Ev Mediu. Valori umaniste în cultura și civilizația Evului Mediu*, vol. I-II, București, 1986.
Idem, *Banii și viața*, București, 1993.
Idem, *Nașterea Purgatoriului*, vol. I - II, București, 1995.
Idem, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 248 - 260; 345 - 357; 429 - 440; 843 - 853).
GIMPEL, Jean, *Revoluția industrială în Evul Mediu*, București, 1983 (cap. 7).
MARCEL, Mauss, *Eseu despre dar*, Iași, 1998.
Platon Alexandru - Florin, *Societate și mentalități în Europa medievală*, Iași, 2000 (Cap. III-IV).

Familie, căsătorie, copii. Condiția femeii în societatea medievală

PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005.
AESC, no 6, 1969 (număr tematic: *Histoire biologique et société*).
AESC, no 4, 1976 (număr tematic: *Anthropologie de la France*).
Amor și sexualitate în Occident, București, 1999.
ARIÈS, Philippe și DUBY, Georges (coord.), *Istoria vieții private*, București, 1995 (vol. III-IV).
BOCK, Gisela, *Femeia în istoria Europei. Din Evul Mediu până în zilele noastre*, Iași, 2002.
DUBY, Georges, *Cavalerul, femeia și preotul. Căsătoria în Franța feudală*, București, 1997.
Idem, *Cele trei ordine sau imaginarul feudalismului*, București, 1998.
Idem, *Doamnele din veacul al XII-lea*, București, 2000.
FOSSIER, Robert, *Histoire sociale de l'Occident médiéval*, Paris, 1970 (B.C.U.).
GAUDEMET, Jean, *Le mariage dans l'Europe occidentale au Moyen Âge* in idem, *Rapports*, vol. III, "Organismes internationaux affiliés et commissions internes", Bucarest, 1980.
GOODY, Jack, *Familia europeană*, Iași, 2003.
GURJEWITSCH, Aaron J., *Individul în Evul Mediu european*, Iași, 2004.
LE GOFF, Jacques, *Pentru un alt Ev Mediu. Valori umaniste în cultura și civilizația Evului Mediu*, vol. I-II, București, 1986.
Idem, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 28 - 35; 157 - 169; 440 - 450; 683 - 694; 722 - 734).
MUCHEMBLED, Robert, *Orgasmul și Occidentul: o istorie a plăcerii din secolul al XVI-lea până în zilele noastre*, Chișinău, 2006.
PERNOUD, Régine, *La femme au temps des cathédrales*, Paris, 1980 (Centr. Cult. Fr.).
Idem, *Les structures de la famille en Occident au Moyen Âge*, XVe Congrès International des Sciences Historiques. Rapports, vol. II, "Chronologie", Bucarest, 1980.
RÖSENER, Werner, *Țăranii în istoria Europei*, Iași, 2002.
DE ROUGEMONT, Denis, *Iubirea și Occidentul*, București, 2000.
QUIGNARD, Pascal, *Sexul și spaima*, București, 2000.
Sexualități occidentale. Sub conducerea lui Philippe Ariès și André Béjin, București, Ed. Antet, 1998.
VERDON, Jean, *Dragostea în Evul Mediu: trup, sexualitate și sentiment*, București, 2009.

VIGARELLO, Georges, *Istoria vilolului (secolele XVI-XX)*, Timișoara, 1998.

Imaginarul

BALTRUSAITIS, Jurgis, *Evul Mediu fantastic*, București, 1975.

BASCHE, Jérôme, *Les concepts de l'enfer en France au XIVe siècle: imaginaire et pouvoir*, AESC, no1, 1985.

DELUMEAU, Jean, *Grădina desfătărilor. O istorie a paradisului*, București, 1997.

DURAND, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*, București, 1999.

Idem, *Structurile antropologice ale imaginarului*, București, 2000.

ELIADE, Mircea, *Mituri, vise și mistere*, București, 1998.

LE GOFF, Jacques, *Imaginarul medieval. Eseuri*, București, 1991.

Idem, *Nașterea Purgatoriului*, București, 1995 (vol. I-II).

LE GOFF, Jacques, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 318 - 328; 411 - 421; 830 - 843).

GINZBURG, Carlo, *Brânza și viermii. Universul unui morar din secolul al XVI-lea*, București, 1997.

MUCHEMBLED, Robert, *L'autre côté du miroir: mythes sataniques et réalités culturelles aux XVIe et XVIIe siècles*, AESC, no 2, 1985.

PLATON Alexandru - Florin, *Societate și mentalități în Europa medievală*, Iași, 2000 (Cap. V).

Gesturile și simbolurile

BENOIST, Luc, *Semne, simboluri și mituri*, București, 1995.

DUBY, Georges, *Anul 1000*, Iași, 1996. (cap. 3, p. 67-72).

ELIADE, Mircea, *Imagini și simboluri*, București, 1994.

LE GOFF, Jacques, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 552 - 560; 745 - 756).

SCHMITT, Jean-Claude, *Rațiunea gesturilor în Occidentul medieval*, București, 1998 (cap. II, III, VII, IX).

PASTOUREAU, Michel, *Stofa diavolului. O istorie a dungii și a țesăturilor vărgate*, Iași, Ed. Institutului European, 1998, cap. I-III.

Idem, *O istorie simbolică a Evului Mediu Occidental*, Chișinău, 2004.

PLATON Alexandru - Florin, *Societate și mentalități în Europa medievală*, Iași, 2000 (Cap. VI).

Regimul alimentar în Evul Mediu. Igiena și bolile. Marile epidemii: ciuma

BONNASSIÉ, Pierre, *Consommation d'aliments immondes et cannibalisme de survie dans l'Occident du Haut Moyen Âge*, AESC, no 4-5, 1989.

BOCCACCIO, Giovanni, *Decameronul*, București, 1959 (vol. I, p. 33 - 43).

CARPENTIER, Elisabeth, *La peste noire, famines et épidémies au XIVe siècle*, AESC, no 6, 1969.

DEFOE, Daniel, *Jurnal din anii ciumei*, Craiova, 1993.

DUBY, Georges, *Anul 1000*, Iași, 1996 (p. 112 - 119).

GIMPEL, Jean, *Revoluția industrială în Evul Mediu*, București, 1983 (cap. 3, 9).

D'HAUCOURT GENEVIEVE, *Viața în Evul Mediu*, București, 2000.

HOCQUET, Jean - Claude, *Le pain, le vin et la juste mesure a la table des moines carolingiens*, AESC, no 3, 1985.

LE GOFF, Jacques, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 20 - 28; 285 - 296; 440 - 450; 683 - 694).

Durata vieții, atitudini față de moarte

ARIES, Philippe, *Omul în fața morții*, vol. I-II, București, 1996.

BACCI, Massimo Livi, *Populația în istoria Europei*, Iași, 2003.

GIMPEL, Jean, *Revoluția industrială în Evul Mediu*, București, 1983 (cap. 3, 9).

D'HAUCOURT GENEVIEVE, *Viața în Evul Mediu*, București, 2000.

LE GOFF, Jacques, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 28 - 35; 285 – 296).

Alteritatea (imaginea „celuilalt”) în Evul Mediu occidental

- AHRWEILLER, Hélène, L'image de l'autre et les mécanismes de l'altérité, în *XVIIe Congrès International des Sciences Historiques, Rapports*, vol. I, Stuttgart, 1985, p. 61-62.
- BONARDEL, Françoise, *Filosofia alchimiei. Marea Operă și modernitatea*, Iași, 2000.
- CULIANU, Ioan Petru, *Cult, magie, erezii*, Iași, 2003.
- DUȚU, Alexandru, *Călătorii, imagini, constante*, București, 1985.
- Idem, *Dimensiunea umană a istoriei. Direcții în istoria mentalităților*, București, 1986.
- Idem, *Literatura comparată și istoria mentalităților*, București, 1982.
- Idem, *Modele, imagini, priveriști*, Cluj-Napoca, 1979.
- CARDINI, Franco, *Europa și Islamul. Istoria unei neînțelegeri*, Iași 2003.
- DELUMEAU, Jean, *Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată*, vol. I-II, București, 1986.
- Idem, *Păcatul și frica. Culpabilitatea în Occident (secolele XIV-XVIII)*, vol. I-II, Iași, 1997.
- GEREMEK, Bronislav, *L'image de l'autre: le marginal*, în *XVIIe Congrès International des Sciences Historiques, Rapports*, vol. I, Stuttgart, 1985, p. 69-71.
- GINZBURG, Carlo, *Istorie nocturnă. O interpretare a sabatului*, Iași, 1996.
- LE GOFF, Jacques, *Omul medieval*, Iași, Ed. Polirom, 1999.
- LE GOFF, Jacques, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 248 - 260; 429 - 440; 843 - 853).
- MAUSS, Marcel; HUBERT, Henri, *Teoria generală a magiei*, București, 1996.
- MAXWELL, J., *Magia*, București, 1995.
- MUCHEMBLEND, Robert, *Magia și vrăjitoria în Europa din Evul Mediu până astăzi*, București (cap. I-II).
- Idem, *O istorie a diavolului: civilizația occidentală în secolele XII-XX*, Chișinău, 2002.
- OIȘTEANU, Andrei, *Mythos și Logos. Studii și eseuri de antropologie culturală* (cap. II: "Evreul imaginar" versus "evreul real"), București, 1997.
- Idem, *Imaginea evreului în cultura română*, București, 2001.
- PALOU, Jean, *Vrăjitoria*, Timișoara, 1992.
- PLATON, Al.-F., RĂDVAN, L., MALEON, B.-P., *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
- PASTOUREAU, Michel, *Stofa diavolului. O istorie a dungii și a țesăturilor vărgate*, Iași, Ed. Institutului European, 1998.

11. CRUCIADELE ȘI LUMEA MEDITERANEANĂ ÎN SECOLELE XI-XV

- **Geneza cruciadei: „Pacea lui Dumnezeu” și „Războiul Sfânt”.**
- **Constituirea stăpânirilor latine din Răsărit: tipologie și consecințe.**
- **Atitudinile reciproce în contextul cruciadelor: Romania Orientală – Bizanțul – Islamul.**

Bibliografie selectivă

- ANGOLD, Michael, *A Byzantine Government in Exile. Government and Society under the Laskarids of Nicaea (1204-1261)*, London, 1975.
- ANGOLD, Michael, *The Byzantine Empire (1025-1204). A Political History*, London and New York, 1984.
- Idem, *The Fourth Crusade. Event and Context*, London, 2003.
- ASBRIDGE, Thomas, *Cruciadele. Istoria războiului pentru eliberarea Pământului Sfânt*, Iași 2011.
- BERSTEIN, Serge, MILZA, Pierre, *Istoria Europei*, vol. II, Iași, 1998.
- BALARD, Michel, *Les Latins en Orient (Xe-XVe siècle)*, Paris, 2006.

- BRĂȚIANU, G. I., *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană*, vol. I-II, București, 1988 și ed. a 2-a, Iași, 2000.
- Idem, *Recherches sur le commerce génois dans la mer Noire au XIII siècle*, Paris, 1929.
- Idem, *Studii bizantine de istorie economică și socială*, Iași, 2004.
- BARTHÉLEMY, Dominique, *Anul o mie și pacea lui Dumnezeu. Franța creștină și feudală în anii 980-1060*, Iași, 2002.
- CHALANDON, Ferdinand, *Les Comnène. Etudes sur l'Empire Byzantin aux XIe et XIIe siècles. Alexis Ier Comnène (1081-1118)*, Paris, 1900.
- CIGGAR, Krijnie N., *Western Travelers to Constantinople. The West and Byzantium, 962-1204: Cultural and Political Relations*, New York, 1996.
- CLOT, André, *Mahomed al II-lea cuceritorul Bizanțului*. Traducere de Șerban Grancea, București, Editura Artemis, 1993.
- DEMURGERER, Alain, *Cavalerii lui Christos. Ordinele religios-militare în Evul Mediu*. Traducere de Ovidiu Pecican, București-Chișinău, Ed. Cartier, 2003.
- Idem, *Templierii. Viața și moartea ordinului Templului*, București, Editura Teora, 1999.
- FAVIER, Jean, *Aur și mirodenii. Nașterea omului de afaceri în Evul Mediu*, București, 2001.
- GEANAKOPOLOS, Deno John, *Byzantine East and Latin West: Two Worlds of Christendom in Middle Ages and Renaissance. Studies in Ecclesiastical and Cultural History*, New York, 1966.
- Idem, *Interaction of the „Sibling” Byzantine and Western Cultures in the Middle Ages and Italian Renaissance (330-1600)*, London, 1976.
- Idem, *Emperor Michael Palaeologus and the West (1258-1282). A Study in Byzantine – Latin Relations*, Archon Books, 1973.
- GILL, S. J. Joseph, *Byzantium and the Papacy (1198-1400)*, New Jersey, 1979.
- JACOBY, David, *Latins and Greeks in the Eastern Mediterranean after 1204*, Chippenahm, 1989.
- MAGDALINO, Paul, *The Empire of Manuel I Komnenos, 1143-1180*, Cambridge, 1997.
- MALAMUT, Élisabeth, *Alexis Ier Comnène*, Paris, 2007.
- MORISSON, Cécile, *Cruciadele*, București, 1998.
- CĂZAN, Florentina, *Cruciadele*, București, , 1990.
- Cruciadele. Introducere de Robert Delort*, București, Editura Artemis, 2002.
- DUBY, Georges, *Doamnele din veacul al XII-lea*, București, 2000 (p. 11-24).
- FLORI, Jean, *Război sfânt, Jihad, Cruciadă. Violență și religie în creștinism și islam*. Traducere de Felicia Andreca, București-Chișinău, Ed. Cartier, 2003.
- KANTOROWICZ, Ernst, *L'Empereur Frédéric II*, Paris, Gallimard, 1987.
- LE GOFF, Jacques, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 345-357; 634-644).
- LAURENT, V., *L'idée de guerre sainte et la tradition byzantine*, în RHSEE, XXIII, 1946.
- LONGNON, Jean, *L'empire latin de Constantinople et la principauté de Morée*, Paris, 1949.
- NICOL, Donald. M., *Byzantium and Venice. A study in diplomatic and cultural relations*, Cambridge, 1988.
- Idem, *Împăratul fără moarte, viața și legenda lui Constantin Paleologul, ultimul împărat al romanilor*, Iași, 2003.
- Idem, *Vecerniile siciliene. O istorie a lumii mediteraneene spre sfârșitul secolului al XIII-lea*. Traducere de Mihai Moroiu, București, Editura Enciclopedică, 1993.
- OBOLENSKY, Dimitri, *Un commonwealth medieval: Bizanțul*, București, 2002.
- PAPACOSTEA, Șerban, *La Mer Noire carrefour des grandes routes intercontinentales, 1204-1453*, București, 2006.
- PHILLIPS, Jonathan, *Defenders of the Holy Land. Relations between the Latin East and the West, 1119-1187*, Oxford, 1996.
- PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu (editori), *De la Cetatea lui Dumnezeu la Edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (secolele V-XVI)*, Iași, Polirom, 2005.
- PLATON, Al.-F., RĂDVAN, L., MALEON, B.-P., *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu. De la Imperiul Roman târziu la marile descoperiri geografice (sec. V-XVI)*, Iași, 2010.
- PRAWER, Joshua, *Crusader Institutions*, Oxford, 1980.
- Idem, *Histoire du royaume latin de Jérusalem*, Paris, vol. I-II, 1970.

QUELLER, Donald E. and MADDEN, Thomas F., *The Fourth Crusade. The Conquest of Constantinople*, Philadelphia, 1997.
REGAN, Geoffrey, *First Crusader. Byzantium's Holy Wars*, Sparkford, 2001.
RILEY-SMITH, Jonathan, *The Crusades. A History*, London, 2005.
RUNCIMAN, Steven, *A History of the Crusades*, vol. I, *The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*, London, 1951; *A History of the Crusades*, vol. II, *The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East (1100-1187)*, 1952; *A History of the Crusades*, vol. III, *The Kingdom of Acre and the Later Crusades*, 1954.
Idem, *Căderea Constantinopolului. 1453*, București, 1991.
The Crusades from the Perspective of Byzantium and the Muslim World, Washington, D. C., 2001.
The Oxford History of the Crusades, Oxford, 1999.
TREADGOLD, Warren, *O scurtă istorie a Bizanțului*, București, 2003.
Idem, *O istorie a statului și societății bizantine*, vol. I-II, Iași, 2004.
ZIMMERMANN, Harald, *Papalitatea în Evul Mediu. O istorie a pontifilor romani din perspectiva istoriografiei*. Traducere de Adinel-Ciprian Dincă, Iași, Editura Polirom, 2004.

12. TRADIȚII ȘI MUTAȚII CULTURALE ÎN OCCIDENTUL LATIN (SEC. XII-XIV)

- Nașterea intelectualului și geneza universităților.

- Cultura medievală și aristotelismul: contextul receptării și impact.

Bibliografie selectivă

Tradiții și mutații culturale în Occidentul latin (sec. X-XIII): nașterea intelectualului și geneza universităților

DRIMBA, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, vol. III, București, 1990.
DUBY, Georges, „Renașterea” din secolul al XII-lea. *Audiență și patronaj*, în idem, *Evul Mediu masculin. Despre dragoste și alte eseuri*, București, 1992.
GURJEWITSCH, Aaron J., *Individul în Evul Mediu european*, Iași, 2004 (p. 136-155).
LE GOFF, Jacques, *Intelectualii în Evul Mediu*, București, 1994.
Idem, *Pentru un alt Ev Mediu. Valori umaniste în cultura și civilizația Evului Mediu*, vol. I, București, 1986 (cap. II: “Muncă și sisteme de valori”).
Idem, Jacques, SCHMITT, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, 2002 (p. 400 - 411; 694 - 714; 783 - 795).
PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005.
The Forgotten Origins of Universities in Europe, Iași, 2011

Cultura medievală și aristotelismul. Contextul receptării și impact

BRÉHIER, Émile, *La philosophie du Moyen Âge*, Paris, 1937 (B.C.U.).
CHAUNU, Pierre, *Le Temps des Reformes. Histoire religieuse et système de civilisation. I. La Crise de la Chrétienté, 1250-1550*, Bruxelles, 1984 (Centr. Cult. Fr.).
GILSON, Étienne, *Filozofia în Evul Mediu. De la începuturile patristice până la sfârșitul secolului al XIV-lea*, București, 1995.
Idem, *Tomismul. Introducere în filosofia Sfântului Toma D'Aquino*, București, 2002.
DE LIBERA, Alain, *Gândirea Evului Mediu*, Timișoara, 2000.
LUQUET, G.- H., *Aristote et l'Université de Paris pendant le XIIIe siècle*, Paris, 1904 (B.C.U.).
NEGULESCU, P. P., *Filosofia Renașterii*, București, 1986 (Introducerea + cap. I: “O privire retrospectivă”).
PLATON, Alexandru-Florin, *Impactul aristotelic asupra gândirii medievale a Occidentului latin (I-II)*, în AIII, XXX, 1993, p. 215-235 și XXXI, 1994, p. 155-169.
PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005

QUILLET, Jeannine, *Cheile puterii în Evul Mediu*, București, 2003.
STERE, Ernest, *Istoria filosofiei antice și medievale*, București, 1976.

IV. TRANZIȚIA SPRE MODERNITATE ÎN EUROPA (SEC. XV-XVI)

13-14.ASPECTELE ECONOMICE, SOCIALE, POLITICE, CULTURALE ȘI RELIGIOASE ALE TRANZIȚIEI.

- **Descoperirile geografice. Cauze, desfășurare și consecințe.**
- **Renașterea și Umanismul în civilizația europeană**
- **Geneza capitalismului.**
- **Reforma lutherană; calvinismul și celelalte curente protestante.**

Bibliografie selectivă

Descoperirile geografice și consecințele lor

BOORSTIN, Daniel J., *Descoperitorii. O istorie a căutării omului pentru descoperirea lumii și a lui însuși*. Traducere de Elena I. Burlacu, vol. I-II, București, 1996.
CHAUNU, Pierre, *L'expansion européenne du XIIIe au XVe siècle*, Paris, 1969 (Centr. Cult. Fr.).
Idem, *Conquête et exploitation des nouveaux mondes (XVIe siècle)*, Paris, 1969 (B.C.U.).
CHIROT, Daniel, *Social Change in the Twentieth Century*, Harcourt Brace Jovanovich, 1977 (B.C.U.).
17e Congrès International des Sciences Historiques, vol. II, Sections chronologiques. 2. Organismes affiliés. Commissions internes. Tables rondes. Rapports et abrégés, Madrid, 1990 (cap. II: "Centre et périphérie: metropoles et colonies").
Corăbii portugheze în căutarea lumilor noi. Vasco da Gama. Pedro Alvares Cabral. Traducere, cuvânt înainte și note de Micaela Ghițescu, București, 1992.
FAVIER, Jean, *Aur și mirodenii. Nașterea omului de afaceri în Evul Mediu*, București, 2001.
GOLDENBERG, S.; BELU, S., *Epoca marilor descoperiri geografice*, București, 1971.
GOLDENBERG, S., *Columb. Omul și fapta*, Cluj-Napoca, 1973.
HAY, Denis, *L'Europe au XIVe et XVe siècles*, Paris, 1972 (Institut).
Jurnalul de bord al lui Cristofor Columb. Traducere de Theodor Enescu, studiu introductiv de Paul Alexandru Georgescu, București, 1993, ed. a II-a.
MANOLESCU, Radu, *Formarea imperiilor coloniale portughez, spaniol și olandez*. SAI, XXX-XXXI, 1975.
STINGL, Miloslav, *Indienii precolumbieni*, București, 1979 (cap. XI-XIV).
TODOROV, Tvetan, *Descoperirea Americii. Problema Celuilalt*, Iași, 1994.

Renașterea și Umanismul în civilizația europeană

BURCKHARDT, Jakob, *Cultura Renașterii în Italia*, vol. I-II, București, 2000.
BURKE, Peter, *Renașterea*, București, Ed. All, 1998.
Idem, *Renașterea în cultura europeană. Centre și periferii*, Iași, 2005.
Idem, *Die Renaissance in Italien. Sozialgeschichte einer Kultur zwischen Tradition und Erfindung*, München, 1988 (B.C.U.).
CULIANU, Ioan Petru, *Eros și magie în Renaștere. 1484*, București, 1994.
DELUMEAU, Jean, *Civilizația Renașterii*, vol. I-II, București, 1995.
IDEM, *Păcatul și frica. Culpabilitatea în Occident (sec. XIII-XVIII)*, vol. I, Iași, 1997 (partea întâi).
DE LAMAR, Jensen, *Renaissance Europe. Age of Recovery and Reconciliation*, (Bibl. Fac. de Ist.).
DUBY, Georges, *Anul 1000*, Iași, 1996 (cap. 2, p. 55-61).
DUMITRESCU-BUȘULENGA, Zoe, *Renașterea. Umanismul și destinul artelor*, București, 1975.
GARIN, Eugenio, *Întoarcerea filosofilor antici*, Craiova, Ed. Omniscope, 1998.
Idem, *Omul Renașterii*, Iași, Ed. Polirom, 2000
NORDSTRÖM, J., *Moyen Âge et Renaissance. Essai historique*, Paris, 1933 (B.C.U.).
OȚETEA, Andrei, *Renașterea*, București, 1964.

Idem, *Renașterea și Reforma*, București, 1968.
PERELMAN, Chaïm, *Les catégories en histoire*, Bruxelles, 1969.

Geneza capitalismului în Europa

AMIN, Samir, *Le développement inégal. Essai sur les formations sociales du capitalisme périphérique*, Paris, 1973.
BONCIU, Florin; MURGESCU, Bogdan, *The World-Approach and Romanian Economic History*, RRH, nr. 3-4, 1990.
BRAUDEL, Fernand, *Structurile cotidianului : posibilul și imposibilul*, vol. I-II, București, 1984.
Idem, *Jocurile schimbului*, vol. I-II, București, 1985.
Idem, *Timpul lumii*, vol. I-II, București, 1989.
Idem, *Dinamica capitalismului*, București, 2002.
HAUSER, Henri, *Les débuts du capitalisme*, Paris, 1931 (B.C.U.).
MURGESCU, Bogdan, *Formarea sistemului mondial modern și decalajele est-vest în secolul al XVI-lea*, SMIM, vol. XIII, 1995.
RUSINSKI, Wladislaw, *Some Remarks on the Differentiation of Agrarian Structure in East Central Europe from the 16th to 18th Century*, "Studia Historiae Economice", 13, 1978 (B.C.U.).
SÉE, Henri, *Les origines du capitalisme moderne*, Paris, 1926.
SOMBART, Werner, *Les juifs et la vie économique*, Paris, 1923 (B.C.U.).
Idem, *Le bourgeois. Contribution à l'histoire morale et intellectuelle de l'homme économique moderne*, Paris, 1926 (B.C.U.).
Idem, *Der moderne Kapitalismus. Historisch systematische Darstellung des gesamteuropäischen Wirtschaftsleben von seinem Anfang bis zur Gegenwart*, Band II-2, III-2, München, 1921-1927 (B.C.U.).
WALLERSTEIN, Immanuel, *Sistemul mondial modern. Agricultura capitalistă și originile economiei mondiale europene în secolul al XVI-lea*, vol. I-II, București, 1992.
WEBER, Max, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, București, 1993.

Reforma lutherană; calvinismul și celelalte curente protestante

Bibliografie selectivă

CĂZAN, Florentina, *Concepția politică a reformatorului Martin Luther*, RdI, tomul 26, nr. 5, 1977.
Idem, *Aspecte ideologice, realități materiale în secolul al XVI-lea european*, RdI, tomul 38, nr. 1, 1985.
Idem, *Atitudinea umaniștilor germani față de Reformă*, AUB, XXVIII, 1979.
CHAUNU, Pierre, *Le Temps des Reformes. Histoire religieuse et système de civilisation. I. La Crise de la Chrétienté, 1250-1550*, Bruxelles, 1984 (cap. II: "Les courants de la pensée") (Centr. Cult. Fr.).
FEBVRE, Lucien, *Une question mal posée: les origines de la Réforme française et le problème général des causes de la Réforme*, "Revue Historique", 54, T. CLXI, Mai-Juin 1929 (B.C.U.).
Idem, *Un destin: Martin Luther*, Paris, 1928 (B.C.U.) (vezi și ed. în limba rom., *Martin Luther, un destin*, București, 2001).
ERIKSON, Erik, H., *Psihanaliză și istorie. Tânărul Luther*, București, 2001.
FROMM, Erich, *Frica de libertate*, București, 1998.
PLATON, Alexandru-Florin, RĂDVAN, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes. Izvoare de istorie medievală (sec. V-XVI)*, Iași, 2005.
RANDELL, Keith, *Luther și Reforma în Germania, 1517-1555*, București, 1994.
Idem, *Jean Calvin și Reforma târzie*, București, 1996.
GEORGE, Timothy, *Teologia reformatorilor*, Oradea, 1998.
DE LAMAR, Jensen, *Reformation Europe. Age of reform and Revolution*, (B.C.U.).
STAUFFER, Richard, *La Réforme (1517-1564)*, Paris, 1988 (coll. "Que sais-je?") (Centr. Cult. Fr.)
WEBER, Max, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, București, 1993.

Abrevieri

AESC = Annales. Économies, Sociétés, Civilisations.
AIII = Anuarul Institutului de Istorie "A. D. Xenopol", Iași.
AUB = Analele Universității București. Seria tiințe sociale. Istorie.
BS = Balkan Studies.
CL = Convorbiri literare, Iași
NEH = Nouvelles Études d'Histoire.
RESEE = Revue des Études Sud-Est Européennes.
RHSEE = Revue Historique du Sud-Est Européen.
RdI = Revista de Istorie (actuala Revista istorică).
RER = Revue des Études Roumaines
RRH = Revue Roumaine d'Histoire.
SAI = Studii și articole de istorie.
SMIM = Studii și materiale de istorie medie.

D. Discipline care trebuie parcurse în prealabil: cursul de istorie antică a Orientului, Greciei și Romei (semestrul I).

E. Sistemul de evaluare: examen oral. Criteriile evaluării finale: 30% activitatea la seminar; 70% răspunsul corect la subiectele de examen (alese din curs și din seminar).

Programa a fost afișată și pe site-ul Facultății de Istorie